

TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ

Buğra Alp YÖRÜK*

Türkiye Cumhuriyeti; 1958 yılında kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğuna 31 Temmuz 1959 tarihinde ortaklık başvurusunda bulunmuştur. Dönemin Başbakanı Adnan Menderes tarafından yapılan başvuru “Türkiye’nin Avrupa’ya ilk adımı” olarak nitelendirilmiştir.

Ankara Anlaşması (12 Eylül 1963)

Türkiye’nin başvurusu Avrupa Ekonomik Topluluğu tarafından kabul edilmiş ve ardından bir ortaklık anlaşması olan Ankara Anlaşması imzalanmıştır. 12 Eylül 1963 tarihinde Başbakan İsmet İnönü tarafından imzalanan Ankara Anlaşması, 1 Aralık 1964’te yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşmayla “Türkiye ekonomisinin hızlı kalkınması ve Türk halkının çalıştırılması ve refahın yükseltilmesi” hedeflenmiştir. Ankara Anlaşması, Türkiye’nin Avrupa Ekonomik Topluluğuna tam üyeliği için ilk dönem olan hazırlık aşamasının bir ürünüdür. İlk dönem, anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte yani 1 Aralık 1964’te başlamıştır. 1970 yılında imzalanan Katma Protokol ile hazırlık dönemi sona ermiş olup geçiş dönemine girilmiştir. Ancak süreç 1970’li yılların başından 1980’lerin ikinci yarısına dek yaşanan ekonomik ve siyasi krizler nedeniyle sekteye uğramıştır. Türkiye’de gerçekleşen 12 Eylül 1980 askeri darbesi, topluluk tarafından demokrasiye aykırı olarak nitelendirilmiş ve Türkiye’nin üyelik süreci askıya alınmıştır. Ankara hükümeti yukarıda açıklanan aşamaların tamamlanmasını beklemeden 14 Nisan 1987’de tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Buna karşılık Avrupa Ekonomik Topluluğu, birliğin kendi iç bütünleşmesini tamamlamadan yeni bir üye kabul edemeyeceği yanıtını vermiştir.

Helsinki Hükümet Başkanları Zirvesi (10-11 Aralık 1999)

10-11 Aralık 1999 tarihinde Helsinki’de yapılan ve Türkiye için “dönüm noktası” olarak kabul edilen Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinde Türkiye’nin adaylığı resmen onaylanmıştır. Ayrıca Türkiye’nin adaylık statüsü taşıyan diğer ülkeler ile eşit olacağı ifade edilerek “Katılım Ortaklığı Belgesi” hazırlanmış ve 8 Mart 2001 tarihinde söz konusu belge onaylanmıştır. Katılım Ortaklığı Belgesi Avrupa Birliği tarafından 2003 ve 2008 yılları arasında gözden geçirilmiştir. Bu çerçevede Türkiye Büyük Millet Meclisi’nden uyum yasaları çıkarılmıştır.

Lüksemburg Hükümetlerarası Konferansı (3 Ekim 2005)

Türkiye’nin Avrupa Birliğine tam üyelik görüşmeleri Lüksemburg Zirvesinde başlamıştır. Konferansta müzakerelerin hangi esaslar çerçevesinde yürütüleceğine ilişkin “Müzakere Çerçevesi Belgesi” yayımlanmıştır. Ancak siyasi baskılardan ötürü müzakere süreci askıya alınmıştır. Bunun başlıca sebebi Kıbrıs sorunu olarak görülmüştür. Tarih 17 Mayıs 2012’yi gösterdiğinde Türkiye ve AB arasında “Pozitif Gündem” başlatılmıştır. Buradaki amaç iş birliğinin ve siyasi blokların güçlendirilmesinin yanı sıra kriterlerin en kısa zamanda yerine getirilmesidir. Pozitif gündem 2014 yılında Avrupa Komisyon Genişleme ve Komşuluk Politikası Sorumlusu Stefan Füle’nin göreve getirilmesiyle sona ermiştir. Otuz dört yıllık AB sürecinde Türkiye halen net bir cevap alabilmiş değildir.

* Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Birinci Sınıf Öğrencisi